

ความทรงจำของการผูกมัด The Memory of Bind

สันติ หวังชื่น
Santi Wangchuen

อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
boontom86@gmail.com

บทคัดย่อ

“ความทรงจำของการผูกมัด” ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นศิลปะการผูกมัดถักทอที่เกิดขึ้นจากความผูกพันกับคนในครอบครัวและการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับงานถักทอตั้งแต่รุ่นคุณยาย ในสมัยนั้นคุณยายได้ทำอยู่เต็กและเปลญวนขายเป็นอาชีพเสริม จึงทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสนใจในลวดลายของการถักทอและทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการผูกมัดมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็ก การที่ข้าพเจ้าได้เห็นสิ่งที่คุณยายทำเพื่อหาเลี้ยงชีพทำให้ข้าพเจ้าเกิดแรงบันดาลใจในการนำเอาเทคนิคการผูกมัดถักทอมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ จากการสูญเสียคุณยายอันเป็นที่รัก ข้าพเจ้าได้นำเอาวัสดุสิ่งของเครื่องใช้มาแทนตัวบุคคลนำมาสร้างสรรค์เพื่อเป็นบันทึกความทรงจำและสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่ข้าพเจ้าต้องการสื่อสารกับผู้รับชมผลงาน โดยข้าพเจ้าได้นำเอาเชือกหลายประเภทมาผูกมัดถักทอเข้ากับสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวต่างๆของคุณยาย เช่น เสื้อผ้า ผ้าชิ้น หมอนขิด หูก ฟืม กง หลา กระติบข้าว กระบวย เป็นต้น สิ่งของเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคุณยาย การนำสิ่งของเครื่องใช้มาผูกมัดเข้าไปในผลงานนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความผูกพันและความรู้สึกต่างๆที่ข้าพเจ้ามีต่อคุณยายทั้งในเรื่องของความรัก ความอบอุ่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว

ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้ชมงานศิลปะซาบซึ้งถึงอารมณ์ความรู้สึกของข้าพเจ้า คุณค่าของผลงานศิลปะจะทำให้ผู้ชมเห็นถึงสุนทรียภาพความงามของลวดลายในการผูกมัดที่ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ขึ้นมา และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านและวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมที่แตกต่างจากสังคมเมืองผ่านการถ่ายทอดด้วยวิธีการผูกมัดถักทอในแบบต่างๆ

ผลงาน “ความทรงจำของการผูกมัด” นี้ข้าพเจ้าได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะขึ้นมาจากความทรงจำทั้งหมดที่มีต่อคุณยายเพื่อเป็นการระลึกถึงบุญการที่ว่าคุณยายยังคงอยู่ในใจของข้าพเจ้าเสมอมา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงาน “ความทรงจำของการผูกมัด” ที่ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ขึ้นนี้จะทำให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกที่ข้าพเจ้าต้องการสื่อสารออกมาและรับรู้เรื่องราวของการใช้ชีวิตรวมถึงความรักความผูกพันที่มีต่อคนในครอบครัวผ่านการผูกมัดถักทอ

คำสำคัญ: ความทรงจำ อารมณ์ ผูกมัด

Abstract

The objective of project, The Memory of Bind, is to present the creative work of the textile art that was caused by the relationship among people in the researcher's family and to learn about the bind since the grandmother's generation. In those days, my grandmother bound up baby cradles and hammocks to sell for extra income and that aroused my interest in their patterns to learn about binding and knitting techniques since my childhood. To see my grandmother did the knitting inspired me to bring out the techniques to create art works. Because of the loss of my beloved grandmother, I brought materials to be a substitute for an individual as a memory record and to express the emotion I want to express. I brought many kinds of ropes to tie and knit with the personal things of my grandmother such as clothes, sarongs, Khit pillows, loom, weaving beater, yarns pinning wheel, yarn spinning stick, rice box (Kratib) and dipper. These objects were bonded to the path of my grandmother's life. Binding those objects into the artwork shows the relationship between my grandmother and me and my various feeling towards her love, warmth, path of life and living of people in the family.

I would like the audiences to appreciate my emotions. The value of the artwork would make them to see the aesthetic beauty of the woven patterns that I have created. Also, it can reflect the wisdom of villagers and the way of life in the society that is different from the city through binding method in various ways.

I dedicated my strength and mind to create 'The Memory of Bind' as the artwork combining from my whole memories towards my grandmother. It is reminiscence of parents to show that my grandmother is still always in my heart. I hopefully expect my creative work, The Memory of Bind, could get the audiences access into my emotions that I want to express and to perceive the story of their lives as well as the affection among people in the family through bind and knitting

Keywords: Memories, Emotions, Bind

ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์

ศิลปะช่างพื้นบ้านหลายประเภท ส่วนใหญ่นั้นได้แสดงออกถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดี ทั้งรูปแบบ เทคนิค และ กรรมวิธีในการสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ซึ่งนอกจากเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในปัจจุบัน⁴ แล้วยังมีไว้เพื่อรับใช้คติความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆอีกมากมาย

ศิลปะการถักทอนับว่าเป็นกระบวนการหนึ่ง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่แสดงออกคือพฤติกรรม(การถักทอ)ออกมาเป็นวัตถุผลิตผลจากการถักทอเพื่อตอบสนองความต้องการในวิถีชีวิต ทั้งยังรับใช้ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม โดยเฉพาะเกี่ยวกับชีวิต ศาสนา และการประกอบอาชีพ งานถักทอ เป็นศิลปะที่ใช้กลวิธีในการการผูกมัด ถัก รัด ร้อยแบบพื้นบ้านที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทยมาเป็นเวลายาวนาน จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังได้รับความนิยม แต่อาจจะเปลี่ยน

บริบทในรูปแบบของวัตถุนิยมในเชิงพาณิชย์ เช่น ถักกระเป๋ ถักเสื่อ ถักเปเล ถักโคมไฟ เป็นต้น เนื่องจากงานผูกมัด ถักทอเป็นงานที่ข้าพเจ้าได้รับอิทธิพลการถ่ายทอดมาจากครอบครัวได้ทำและเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับงานถักทอมาตั้งแต่สมัยเด็กจากครอบครัวที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่รุ่นคุณยาย

ข้าพเจ้ามีความรักความผูกพันกับคุณยายตั้งแต่เด็กได้รับการถ่ายทอดการผูกมัดถักทอมาจากคุณยายและเสียใจกับการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของคุณยายจึงได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในชื่อชุด “ความทรงจำของการผูกมัด” เป็นผลงานที่เป็นศิลปะการผูกมัดมัด ที่เกิดจากความผูกพันกับคนในครอบครัวและเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับงานถักทอมาตั้งแต่รุ่นคุณยาย

ดังนั้น การแสดงออกของงานผูกมัดจึงมีลักษณะเป็นงานสะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตความผูกพันระหว่างคุณยายกับตัวศิลปิน โดยข้าพเจ้าได้นำเชือกหลากหลายประเภทมาผูกมัดพร้อมด้วยสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวของคุณยาย เช่น เสื้อผ้า เศษผ้า สิ่งของของคุณยาย และคนในครอบครัวที่มีความผูกพันกับคุณยายอย่างลึกซึ้ง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความผูกพันของบุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรัก ความอบอุ่น วิถีในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ และการสูญเสียคุณยายอันเป็นที่รัก โดยนำวัสดุสิ่งของเครื่องใช้มาแทนตัวบุคคล นำมาถักผูกมัดเพื่อสื่ออารมณ์และความรู้สึกที่ต้องการไว้ทุกข์หรือความรำลึกถึงให้กับคุณยายที่จากไปอย่างสงบ ข้าพเจ้าสร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นมา เพื่อต้องการให้ผู้ชมผลงานได้เห็นถึงสัจธรรมชีวิตความผูกพัน อารมณ์ความรู้สึกที่ข้าพเจ้าต้องการแสดงออกและสร้างสรรค์สื่อความหมายออกมาในรูปแบบงานผูกมัด เป็นลักษณะพื้นที่ของความทรงจำที่มีต่อคุณยาย โดยข้าพเจ้าใช้ความทรงจำ เกี่ยวกับคุณยายที่เป็นภาพไว้ในใจ แล้วสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานศิลปะ ที่แสดงพลังสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึก ความรัก และความคิดถึงเรื่องราวดีๆที่มีต่อคุณยาย คุณค่าของงานศิลปะที่ข้าพเจ้าสร้างสรรค์ขึ้น นอกจากจะทำให้ผู้ชมได้รับสุนทรียะของการแสดงออกและสนุกสนานเพลิดเพลินกับลวดลายแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตในสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ข้อคิดคติสอนใจ ความรักและความประทับใจ สามารถเข้าถึงและมีอารมณ์ร่วมไปกับงานศิลปะ จะเห็นได้ว่าเสน่ห์ของงานผูกมัด คือ การแสดงลวดลายที่สอดแทรกในเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ศิลธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในการดำเนินชีวิต ดังนั้น นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่างานผูกมัดนั้นมีคุณค่ามากในด้านหัตถกรรมพื้นบ้านและยังสามารถสะท้อนให้เห็นชีวิตและสังคมของชุมชนในท้องถิ่น ข้าพเจ้าจึงนำงานหัตถกรรมพื้นบ้านมาสร้างสรรค์เป็นผลงานวิจิตรศิลป์ที่แสดงออกถึงความคิดอารมณ์ความรู้สึกในทางปรัชญาพุทธศาสนา ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิตที่มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นการแสดงออกในรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้า

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเกี่ยวกับการผูกมัด ในรูปแบบต่างๆที่มีอยู่ในวัฒนธรรมไทยทั้ง คติความเชื่อและวิถีชีวิต

2. ผลงานมีการผูกมัด ถักทอนี้ได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาจากความทรงจำที่ข้าพเจ้ามีต่อคุณยาย โดยผูกมัดขึ้นตามสัญญาติญาณของข้าพเจ้า ภายในผลงานนี้จะปรากฏเห็นทั้งความโศกเศร้าความรัก ที่สื่อความรู้สึกถึงคุณยายที่จากไป รวมไปถึงความสนุกสนานในลีลาของการผูกมัด ถัก รัดร้อย ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้ชมผลงานศิลปะเห็นความงามจากจินตนาการ ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบการผูกมัด ถัก รัดร้อยด้วยเส้นเชือกที่ผสมผสานกับสิ่งของ และรูปทรงที่เกิดขึ้นมาใหม่ ในรูปแบบงานศิลปะสื่อผสม

สมมติฐานของการศึกษา

ความงาม คุณค่า และความทรงจำที่มีต่อคุณยายผ่านเทคนิควิธีการผูกมัด ถักทอ ด้วยการสื่ออารมณ์ของสี่เชือกที่ผสมผสานกับอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวของคุณยาย ลวดลายผูกมัด ถักทอที่คุณยายเคยสอนและการย้อมสีเชือกข้าพเจ้าได้ใช้เทคนิคนี้เป็นสื่อในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและศึกษาผลงานจากความรู้สึกที่ประทับใจและเสียใจในการจากไปของคุณยาย

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตของเนื้อหา

ข้าพเจ้าต้องการสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงถึงเนื้อหาการผูกมัด ในรูปแบบพื้นที่ของความทรงจำที่มีต่อคุณยายที่จากไป โดยได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ข้าพเจ้าเรียนรู้วิธีการผูกมัด ถักทอมาจากคุณยายตั้งแต่เด็กจึงทำให้เกิดความผูกพันมากกับคุณยาย โดยข้าพเจ้าได้นำข้อมูลจากบทวรรณกรรม “การค้นหาวินเวลาที่สูญหาย” เขียนโดย มาร์แชลพรุสต์ มาทำการวิเคราะห์

2. ขอบเขตของรูปแบบ

เป็นการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบศิลปะนามธรรมด้วยเทคนิคการผูกมัด ถัก รัดร้อยกับวัสดุและสิ่งของต่างๆจนเกิดเป็นรูปทรงอิสระ แสดงถึงความผูกพัน ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อคุณยายในรูปแบบเฉพาะตัวและทำให้เกิดความงามทางอุดมคติในลักษณะผลงานศิลปะสื่อผสม

3. ขอบเขตของเทคนิค

ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานโดยนำเทคนิคผสม(Mixed-Technique) ที่เกิดจากการผูกมัด ถักทอ สร้างรูปทรงและลวดลายทางนามธรรม

4. ขอบเขตของการนำเสนอ

การนำเสนอผลงานในรูปแบบลักษณะศิลปะจัดวาง ด้วยวิธีการ ห้อยแขวน และเป็นผลงาน 3 มิติ ที่ติดตั้งอยู่กับพื้น

ขั้นตอนของการศึกษาและการสร้างสรรค์

1. ศึกษาการผูกมัดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ความหมาย และเทคนิควิธีการ ของการผูกมัด ถัก รัดร้อยการย้อมสีเชือกจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ศึกษาเทคนิคการถักทอหนังสือการถักต่างๆเช่น หนังสือถักเมคราเม่ หนังสือถักนิตติ้ง หนังสือถักโครเชต์

3. ศึกษาเทคนิคการมัดย้อมสีเชือก และการทำเชือก

4. ศึกษาตัวอย่างผลงานของศิลปิน เช่น Artist Aurelia Munoz ,Artist Jolanta Surma, Artist Olek, Artist Chiharu Shiota, Artist Ernesto Neto, Artist Jacqueline Surdell เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัยและการสร้างสรรค์

1. ศึกษาวัสดุที่มีความผูกพันระหว่างคุณยายและครอบครัว สิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวหรืออุปกรณ์ที่ใช้ทำมาหากิน เพื่อแสดงถึงความเป็นตัวแทนของคุณยายที่ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงคุณยายในความทรงจำโดยเน้นเป็นวัสดุและของใช้ที่บ้านที่แสดงให้เห็นความเป็นพื้นถิ่น

2. ศึกษาความเป็นมาของเทคนิคการผูกมัดจากข้อมูลที่มีอยู่ในวิถีชีวิต และวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมาของการผูกมัด ถักทอ และที่มาที่ไปของการย้อมสีเชือก

3. ศึกษาผลงานของศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานจากการผูกมัดจนทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง

4. ศึกษาเรียนรู้อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานประกอบด้วยอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างภาพร่าง อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

5. นำผลงานที่สร้างสรรค์มาวิเคราะห์โดยใช้หลักทางปรัชญาและทฤษฎีทางศิลปะเพื่อให้ผลงานศิลปะ มีคุณภาพและสามารถพัฒนาในระดับต่อไปได้

ทบทวนวรรณกรรม

ในกระบวนการของการทำงานวิจัยที่มีคุณภาพนั้น ขั้นตอนหนึ่งที่ไม่สามารถละเลยได้นั้น คือ “การทบทวนวรรณกรรม” ซึ่งเป็นขั้นตอนของการสำรวจตรวจสอบงานวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวความคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน พร้อมทั้งยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลมามากน้อยเพียงใด

เนื้อหาในบทนี้เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานชุด “ความทรงจำของการผูกมัด” ข้าพเจ้ามุ่งเน้นประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับการผูกมัดถักทอ จะแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม คติความเชื่อ และวิถีชีวิตผ่านเส้นเชือก ที่ได้มีการผูกมัดเป็นเงื่อนไขหลากหลายรูปแบบ รวมไปถึงสิ่งของและวัสดุต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานซึ่งข้าพเจ้าได้นำมาถักหุ้มเข้าไปในงานนี้เพื่อสื่อให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายของคนอีสาน ข้าพเจ้าได้จัดแบ่งเนื้อหาและสาระสำคัญที่นำเสนอในบทนี้ออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

1. แนวความคิดในด้านวัฒนธรรม คติความเชื่อและวิถีชีวิต

1.1 วัฒนธรรมการถักทอที่รำลึกถึงบรรพบุรุษและคติความเชื่อ

งานถักทอมีความผูกพันและเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา และวิถีชีวิตของคนเอเชียมานับศตวรรษจนอาจเรียกได้ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีต โครงสร้างทางสังคม ระบบการค้า ตลอดจนแนวความคิดทางนามธรรม ซึ่งถักกรองจากการสังเกตประสบการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว ในกรรมวิธีการถักนั้นการเตรียมเส้นใยถือเป็นสิ่งสำคัญพอๆกับการย้อมสีของเส้นใย หรือแม้แต่การวางลวดลายของการถักทอ เปรียบเสมือนเป็นการบันทึกเรื่องราวของสังคมผ่านสองมือของผู้ถักทอสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานที่อยู่ร่วมทางวัฒนธรรม(ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล, 2536)

1.1.1 พิธีสู่ขวัญทารกแรกเกิด

ภาพที่ 1 พิธีการผูกแขนทำขวัญทารกแรกเกิด: ปมตัวหนอน

ชาวโบราณมีความเชื่อกันว่า คนที่เกิดมานี้เป็นเพราะ ผีสงเทวดา เป็นผู้ปั้นขึ้นมา แล้วจับเอาวิญญาณเข้าไปสู่ในรูปปั้นนั้นให้มีชีวิตจิตใจก่อนก่อนที่จะส่งเข้าครรภ์มารดา จึงเชื่อกันว่า “ผี” เป็นเจ้าของเด็กนั้นมาก่อน เมื่อทารกคลอดออกมาแล้วหมอด้ายจะนำทารกใส่กระดังงาร่อนไปมาแล้วร้องว่า “สามวันเป็นลูกผี สี่วันเป็นลูกคน ลูกนี้เป็นของใครมารับเอาไปเน้อ...” เมื่อทารกคลอดมาได้สามวันแล้วก็จะ

มีพิธีสู่ขวัญหรือเรียกขวัญเพราะเข้าสู่วันที่สี่ก็ถือว่าเป็นลูกคน ก็จะต้องเรียกขวัญให้เด็กคนนั้นพ้นจากอันตรายกลายมาเป็นลูกคน พิธีกรรมการสู่ขวัญทารกจะต้องมีบายศรีปากชามเจิมหน้า มีน้ำในขันเป็นน้ำอุ่นกับข่อนเล็กๆสำหรับตักน้ำให้เด็กกิน เมื่อถึงเวลาทำขวัญผู้ทำพิธีซึ่งอาจเป็นปู่ ย่า ตา ยาย จะจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยและสวดกล่าวคำเชิญชุมนุมเทวดาเพื่อความเป็นสิริมงคลแล้วจะยกบายศรีปากชามมาวางไว้ทางหัวนอนทารก ซึ่งมีผู้อุ้มอยู่ในเบาะ จากนั้นผู้ทำขวัญจะนำด้ายสายสิญจน์ขึ้นพาดเคราะห์ คือ การเอาด้ายลูบลงบนแขนทารกเบาๆและลูบข้างตัวเด็กข้างละเส้น เพื่อเรียกสิ่งชั่วร้ายต่างๆให้ออกจากตัวเด็กทารกแล้วนำด้ายสายสิญจน์เส้นนั้นไปเผาที่เทียนที่จุดไว้จากนั้นนำเอาด้ายเส้นใหม่ขึ้นมากล่าวให้พรแก่ทารกแล้วกล่าวคำเรียกขวัญว่า “ขวัญเอยขวัญมาอยู่กับเนื้อกับตัว” นำด้ายนั้นผูกข้อมือเด็กทั้งซ้าย ขวา และมัดข้อเท้าทั้งสองข้างด้วย แล้วเจิมแป้งกระแจะที่หน้าผากทารกเพื่อให้เป็นสิริมงคลเอาข่อนตักน้ำอุ่นในขันให้เด็กกินสามครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี” (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545)

สรุปผลจากการวิเคราะห์พบว่า ในพิธีทำขวัญทารกมีการใช้เส้นเชือกหรือสายสิญจน์ผูกตรงที่ข้อมือของทารกตามคติความเชื่อ ของคนโบราณในเรื่องการผูกมัดปมส่วนใหญ่่มักจะเป็นปมง่ายๆ และการพันปมรอบตามจำนวนตัวเลขมงคลที่มีความหมายเป็นสิริมงคล เช่นเดียวกับการย้อมสีสายสิญจน์ที่อาจมีความหมายมงคลตามวันหรือปีเกิดของผู้รับ สิ่งต่างๆที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าคนไทยนั้นมีความเชื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ กล่าวคือเมื่อประกอบพิธีกรรมใดๆแล้วจะทำให้ผู้ที่ได้รับการประกอบพิธีนั้นให้เกิดความรู้สึกดีและมีความเป็นสิริมงคลกับตัวเอง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีทางด้านจิตใจและความรู้สึก ดังนั้นไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบันการประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ก็ยังคงมีอยู่ในสังคมไทย

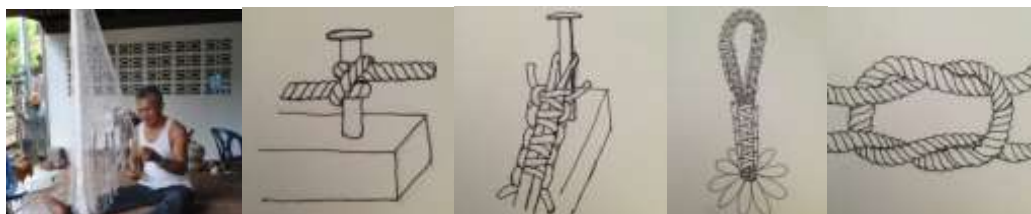
1.1.2 งานถักทอที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

จักสาน นิยมทำกันอย่างกว้างขวาง โดยใช้เวลาวางในหน้านาของแต่ละวัน วัสดุส่วนใหญ่่มักจะใช้ไม้ไผ่หรือเถาวัลย์ ปัจจุบันจะมีการประยุกต์ใช้วัสดุที่มีความหลากหลาย เช่น ลวด เชือกในล่อนตะปู เป็นต้น (เพ็ญศรี ดูก, 2536) งานถักทอที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจะเห็นได้จากวิถีชีวิตท้องถิ่นของเราจะเห็นได้จากเครื่องมือในการจับสัตว์ เช่น ตาข่าย สวิง แห สิ่งปลูกสร้างต่างๆและอุปกรณ์เครื่องจักสาน การถักทอเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่เข้ามาเสริมหรือช่วยทำให้ความแข็งแรงของโครงสร้างมากขึ้น เช่น การสร้างบ้านเรือน ขอบ ปาก ก้นของเครื่องจักสาน โดยมักจะใช้วัสดุที่เป็นเส้นอ่อนและมีความยาวพอสมควร ถักทอหรือผูกยึดโครงสร้างภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน ลักษณะของการถักทอหรือการผูกขอบภาชนะโดยทั่วไปก็จะมีรูปแบบเฉพาะของการถักแต่ละแบบ เช่นเดียวกับแบบของลายสาน ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มความสวยงามของเครื่องจักสานไปในตัว การถักแม้จะเป็นขั้นตอนเสริมแต่ก็เป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ของเครื่องจักสานหลายชนิด

1.1.3 การถักแหหรือการสานแห

แห เป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่งสำหรับใช้จับปลา ซึ่งนิยมกันมากของคนทั่วไป เพราะโดยทั่วไปทุกคนจะมีแหล่งน้ำขนาดเล็กมากมาย สวน หนอง บึง ลำคลอง หรือแม่น้ำขนาดใหญ่จะมีน้อยมากและไม่สามารถเก็บน้ำได้ตลอดปี วิธีจับปลาที่ได้ผลเร็วและสะดวกที่สุดของคนทุกภาค ก็คือการใช้แหเท่านั้น ดังนั้นแหของคนทุกภาค จึงมีหลายขนาด หลายชนิด ด้วยความจำเป็นเพื่อการยังชีพในอดีตแทบทุกครัวเรือน ดังนั้นชาวบ้าน จึงมีแหไว้จับปลา และถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับแห ไว้อย่างต่อเนื่อง คงความเชื่อโบราณหรือเป็นวิถีชีวิตปกติ

จากการศึกษา การถักแหหรือการสานแหทำให้เห็นว่าคนไทยมีการนำเชือกในล่อนมาถักทอผูกมัดเป็นตาข่าย จึงทำให้ชาวเจ้าเกิดความสนใจในกระบวนการวิธีการผูกมัดที่ปรากฏขึ้น จากการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการบันทึกภาพถ่ายและวาดภาพรูปแบบของการผูกมัด เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้อธิบายในการวิเคราะห์ ที่ชี้ให้เห็นถึงด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ด้านเทคนิค

ภาพที่ 2 การสานแห และลักษณะการผูกมัดที่ปรากฏ

สรุป สำหรับชาวบ้านชาวชนบทแล้ว แห คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการหารายได้ และเพื่อการยังชีพ ตรานวดิตที่แหล่งน้ำธรรมชาติยังมีอยู่ นั้นหมายถึงที่นั้นย่อมมีปลาและอาหารธรรมชาติ แห จึงมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิต มีประโยชน์ด้านการใช้สอยเพื่อยังชีพ ดังนั้นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสานแห ยังคงโยงใยกับชีวิตชาวบ้านของชนบท ทุกภาคตลอดไป เพราะวิถีชีวิตได้ถูกกำหนดและถ่ายทอดจากอดีตถึงปัจจุบัน แม้วัฒนธรรมหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป แต่แห ยังคงมีความผูกพันกับชาวบ้านในพื้นที่ชนบทจนถึงปัจจุบันนี้

2. กรอบการศึกษางานภาคปฏิบัติ

ในหัวข้อนี้ข้าพเจ้าได้ศึกษาผลงานของศิลปิน ที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานข้าพเจ้า มุ่งเน้นศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของศิลปินที่มีการสร้างสรรค์ผลงานที่สื่อออกมาในรูปแบบของ การใช้ความทรงจำ มาเป็นแนวความคิดในการทำงานศิลปะ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้า ศิลปินที่ข้าพเจ้าได้คัดเลือกแนวคิดของ Ernesto Neto เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล และเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้

2.1 วรรณกรรม แนวความคิดและปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ข้าพเจ้าได้นำข้อมูลจากบทวรรณกรรม “การค้นหาวนเวลาที่สูญหาย” ซึ่งเขียนโดย มาร์แชลพรุสต์ มาทำการวิเคราะห์ผลงานศิลปินที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับ ความทรงจำแล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ กรณีศึกษาผลงานของศิลปินคือ Ernesto Neto ข้าพเจ้าได้หยิบยกรวมวรรณกรรม “การค้นหาวนเวลาที่สูญหาย” เขียนโดย มาร์แชลพรุสต์ มาทำการวิเคราะห์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการแสดงให้เห็นเรื่องของความทรงจำที่มีอยู่ในตัวบุคคล ในแต่ละช่วงเวลาของชีวิต การวิเคราะห์นี้จะใช้วรรณกรรมเรื่อง “การค้นหาวนเวลาที่สูญหาย” มาประกอบการวิเคราะห์ผลงานของศิลปินแต่ละท่าน ซึ่งงานของศิลปินที่ข้าพเจ้าได้นำมาเสนอแนะ ล้วนเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับความทรงจำทั้งสิ้น ในส่วนของวรรณกรรมนั้น ข้าพเจ้าจะหยิบยกบางช่วงบางตอนของเนื้อหาในส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำมาเป็นตัวอย่างในการทำการวิเคราะห์ในครั้งนี้

“การค้นหาวนเวลาที่สูญหาย” เป็นนวนิยายชุดใหญ่มีความยาว 3,000 กว่าหน้า แบ่งออกเป็น 7 เล่ม ทอยตีพิมพ์ออกมาตั้งแต่ ค.ศ. 1913 จนถึง ค.ศ. 1927 นวนิยายของพรุสต์ มุ่งเน้นการถ่ายทอดการมองสรรพสิ่ง มนุษย์ และโลก ด้วยสายตาและจิตสำนึกเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ กลายเป็นสิ่งสำคัญที่นำมาเล่า ทุกรายละเอียด ทุกแง่มุมที่จิตสำนึกได้ค้นพบในสิ่งต่างๆ จะถูกนำเสนออย่างสัมพันธ์กันเคยมีช่วงชีวิตอันยาวนานที่ข้าพเจ้าเข้านอนแต่หัวค่ำ เรื่องเริ่มขึ้นด้วยถ้อยคำที่ชายหนุ่มคนหนึ่ง (ผู้เล่าเรื่อง) ซึ่งเกิดอาการนอนไม่หลับรำพึงกับตนเอง เขาจึงย้อนนึกไปถึงห้องต่างๆที่เขาเคยนอน ตลอดจนถึงห้องนอนในวัยเด็กที่ชนบทเมืองกงเบรย์ ซึ่งเขาเคยเข้านอนแต่หัวค่ำ นับแต่นั้นมา เขาพยายามรำลึกรายละเอียดอื่นๆในอดีตแต่ก็ไม่ได้ผลมากนัก จวบจนวันหนึ่ง เขาบังเอิญได้รับประทานขนมไข่ (Madeleing) กับน้ำชา โดยจุ่มขึ้นขนมลงไป ในชาเสียก่อนเหมือนที่เขาเคยกินเมื่อเป็นเด็ก แต่เลิกกินไปนานแล้ว ฉับพลัน รสสัมผัสของขนมนี้ได้กระตุ้น

ให้วัยเด็กที่กึ่งเบรย์ ซึ่งซ่อนตัวอยู่ที่ใดไม่รู้ในตัวเองกลับฟื้นขึ้นมาได้อย่างน่าอัศจรรย์ ผู้เล่าเรื่องกล่าวว่า “แม้อดีตบางช่วงในชีวิตจะไม่เหลือร่องรอยไว้ให้เห็น ด้วยผู้คนได้ตายจากไปสิ้นและสิ่งต่างๆ ก็พินาศไปหมดแล้ว หากมีเพียงกลิ่นสัมผัสและรสสัมผัสที่ยังดำรงอยู่อีกยืนยาว ประจักษ์วิญญาณหลังความตาย แม้จะบอบบาง แต่ก็มีพลังและชีวิตชีวา อดทน และซื่อสัตย์ เฝ้ารอคอยอยู่บนซากของวัตถุที่ถูกผลาญทำลาย เพื่อให้ถึงวันเวลาที่จักรวาลรับสถาปติยกรรมอันยิ่งใหญ่แห่งความทรงจำ ท้นที่ที่ข้าพเจ้าจำได้ถึงรสชาติของขึ้นขนมไข่จุ่มชาโลมที่คุณป่าเคยยื่นให้ทานโดยที่ข้าพเจ้าก็ยังไม่ทันทราบชัดจนกระทั่งในภายหลังว่าเหตุใดความทรงจำนี้จึงบันดลความสุขใจแก่ข้าพเจ้ายิ่งนัก บ้านสี่เทาหลังเก่าริมถนนซึ่งมีห้องนอนของแกตั้งอยู่ ก็ผุดขึ้นมาดูฉฉาในละคร ซ้อนทับด้วยศาลาหลังเล็กๆ ที่หันออกสู่สวน บัดนี้ มวลดอกไม้ในสวนของบ้านเราและในป่าของคุณสวนัน ดอกบัวในแม่น้ำวิร้อน บรรดาชาวหมู่บ้านที่น่ารัก บ้านเล็กๆ ของพวกเขาอีกทั้งโบสถ์แล้วเมืองกงเบรย์ทั้งเมือง ภูมิประเทศรอบๆ ทั้งหมดเหล่านี้ซึ่งก่อตัวเป็นรูปร่างอย่างแข็งแรงแน่นหนา ไม่ว่าจะเป็นเมืองหรือสวน ล้วนผุดขึ้นมาจากถ้วยชาที่ข้าพเจ้าดื่มอยู่นี้โดยแท้” จากเนื้อหาบางส่วนของวรรณกรรมที่ข้าพเจ้าได้หยิบยกมานี้ ทำให้เห็นว่า เวลา มิได้เพียงกีดกร่อนผู้คนและสรรพสิ่งรอบตัวเราเท่านั้น หากร้ายกว่านั้นคือตัวตนของเราเองก็ แตกกระจัดกระจาย ไปตามกระแสของเวลา ดังนั้นการอาศัยความทรงจำที่กลับมาโดยบังเอิญ ผู้เล่าเรื่องจึงเริ่มกระบวนการแสวงหา วันเวลาที่สูญหายไป นั่นคือการค้นหาตัวตนจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อยืนยันว่าแม้เราจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่เราก็คือคนคนเดียวกับคนที่เราเคยเป็นในอดีต (นพพร ประชากุล, 2546.)

2.2 ศิลปิน Ernesto Neto

Ernesto Neto เกิดในปีค.ศ. 1964 ในเมืองริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล โดยเริ่มต้นการศึกษาที่เมือง Escola de Artesvisuaisที่ Parque Lage ในปีค.ศ. 1994 และในปีค.ศ. 1997 และยังได้เข้าร่วมพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่เซาท์เปาโล ในปีค.ศ. 1994-1996 ตั้งแต่นั้นมาการทำงานของ Ernesto Neto ก็ได้จัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญทั่วโลก

ภาพที่ 3 ชื่อผลงาน “O BichoSupensana Paisa Gen” 2011

เทคนิค: Mixed Media ขนาด: Variation toward the Space

ที่มา : <http://ernestoneto.guggenheim-bilbao.eus/en/> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2560

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของศิลปิน Ernesto Neto เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับวรรณกรรมของ มาร์แซลฟูร์สต์ แล้วนั้น ทำให้เห็นว่าศิลปินได้ใช้ความทรงจำเมื่อตนได้เดินทางไปยังสถานที่หนึ่งๆ แล้วเกิดความประทับใจในสถานที่แห่งนั้น จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการนำสิ่งที่ตนรู้สึกชอบหรือประทับใจมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ ผลงานของศิลปิน Ernesto Neto นั้นมีความโดดเด่นในเรื่อง

ขนาดเป็นผลงานที่มีความยิ่งใหญ่และสามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่ผู้ชมที่รับชมผลงาน ดังเหมือนกับ
วรรณกรรมของ มาร์แชลพรุสต์

ในบทพรรณนา เปิดฉากขึ้นด้วยภาพฉากสมุนไพโรล์มซึ่งนำเสนอในรูปลักษณะของ หุ่นนั่ง
ประกอบด้วยกิ่ง ก้าน ดอก และใบ องค์ประกอบในอันดับต้นๆนั้นได้รับการบรรยายอย่างรวบรัดรวดเร็ว
รวมทั้งแทรกความเปรียบไว้อย่างผ่านๆจนกระทั่งมาถึงส่วนของใบ ภาพหุ่นนั่งจึงเริ่มที่จะเคลื่อนไหว วัตถุที่
ปรากฏต่อสายตาของตัวละครค่อยๆถูกความคล้ายคลึงของรูปลักษณะโน้มนำไปสู่สิ่งที่มีได้ปรากฏอยู่จริงอัน
ได้แก่ ปีกแมลง เศษกระดาษ กลีบกุหลาบ ซึ่งในที่สุดก็สานตัวกันเข้าเป็น รังนก เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาพหุ่น
นั่งภาพใหม่ที่ปรากฏขึ้นในจินตนาการนี้มีชีวิตชีวามากกว่าภาพต้นแบบ ตรงที่ประกอบด้วยวัสดุที่หลากหลาย
กว่า อีกทั้งบรรจุนัยของการประกอบสร้างด้วยฝีมือสัตว์ที่ชำนาญโดยสัญชาตญาณตามธรรมชาติ (นพพร
ประชากร, 2546)

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของ Ernesto Neto เมื่อเปรียบเทียบกับวรรณกรรมของ มาร์
แชลพรุสต์ นั้นศิลปิน Ernesto Neto ได้สร้างสรรค์เส้นเชือกถักทอหลายร้อยปม จนเกิดเป็นผลงาน
ประติมากรรมขนาดใหญ่ เปรียบเสมือนในบทวรรณกรรมของมาร์แชลพรุสต์ ที่ได้พูดถึงกิ่ง ก้าน ใบ และ
ดอกไม้วางทับกัน ที่สามารถให้ผู้ชมรับรู้ได้ถึงความอบอุ่นเหมือนกับ รังนก ศิลปินต้องการที่จะบันทึกความ
ทรงจำเอาไว้ในการเดินทางที่ได้ไปพบเจอกับสิ่งของบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ ในแต่ละพื้นที่ Ernesto
Neto จึงอยากจะบันทึกเรื่องราวเหล่านั้นเอาไว้ ด้วยวิธีการถักหุ้มสมุนไพโรล์ม ก้อนหิน เครื่องดนตรี จนเกิดเป็น
ผลงานศิลปะ ที่คอยห่อหุ้มสิ่งของเหล่านั้นเอาไว้ด้วยเชือกที่นำมาถักทอเป็นผลงาน อีกทั้งยังสร้างความรู้สึ
แปลกใหม่ให้กับผู้ชม โดยการเอาสิ่งของต่างๆหรือแม้กระทั่งเอากลิ่นหอมที่หลากหลายเข้าไปรวมอยู่ในตัว
ผลงานด้วย ผลงานอันเป็นเอกลักษณ์ของศิลปิน Ernesto Neto นี้คือการใช้เชือกที่มีสีสันทากหลายมา
ถักทอสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรมขนาดใหญ่ เป็นการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆจาก
ความทรงจำของศิลปินที่ได้เดินทางและได้พบเห็นสิ่งที่น่าสนใจในแต่ละที่ได้ไปเยือน

กระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน

1. สร้างภาพร่างลายเส้น

จากการลงไปสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลภาพถ่ายที่บ้านของคุณยายนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการ
สร้างสรรค์ภาพลายเส้นทุกภาพจะเป็นภาพที่แสดงถึงความทรงจำที่มีต่อคุณยายที่ถูกถ่ายทอดผ่านออกมาใน
มุมมองของข้าพเจ้าที่มีแรงบันดาลใจมาจากคุณยายกับการจากไปแบบไม่มีวันกลับ แต่ละภาพร่างแสดงให้เห็น
สถานที่ต่างๆที่ข้าพเจ้ามีความผูกพันกับคุณยาย ที่เต็มไปด้วยความคิดถึงและความทรงจำต่อคุณยายอยู่
เสมอ

ภาพที่ 4 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์

2. ชนิดของเชือกที่นำมาสร้างสรรค์ในผลงาน

เชือกเป็นวัสดุที่มีรากเหง้าความเป็นมาและความผูกพันกับชาวเจ้าถิ่นเป็นตัวเชื่อมโยงของความทรงจำและยังสะท้อนเรื่องราวของความผูกพันต่างๆกับคุณยาย โดยแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการสร้างสรรค์งานถักทอ“ความทรงจำของการถักทอ”

ภาพที่ 5 เชือกที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

สีสังเคราะห์ ได้แก่ สีที่ผลิตขึ้นโดยการทำปฏิกิริยาระหว่างสีกับสารเคมี สีที่ชาวบ้านนำมาใช้ย้อมเชือกในครั้งนี้เป็นสีชนิดที่ละลายน้ำสียาย(Dye)มีคุณสมบัติละลายได้ในน้ำธรรมดาหรือน้ำอุ่น สีใดเรกซ์ บางครั้งเรียกว่า สีย้อมฝ้ายเป็นสีสังเคราะห์ชนิดแรกที่ติดฝ้ายได้ไม่ต้องใช้สารช่วยติด ส่วนใหญ่เป็นสารประกอบอะโซ มีน้ำหนัก โมเลกุลสูง มีหมู่กรดซัลโฟนิคทำให้ตัวสียละลายน้ำได้ คุณสมบัติ การย้อม ความคงทน แตกต่างกันตามราคา นิยมใช้ย้อมใยเซลลูโลส ซึ่งไม่ต้องการความคงทนต่อกระบวนการใช้น้ำมากนัก (คณิง จันทรศิริ, 2544)

3. การย้อมสีเชือก

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการย้อมสีเชือกที่ได้จากสีสังเคราะห์

ในการย้อมเชือกคุณยายได้สอนให้เรียนรู้เทคนิคการย้อมเชือกออกเป็น 2 เทคนิค แต่ละเทคนิคนี้
สีที่ได้มาจากการย้อมก็มีความสวยงามและแตกต่างกันไป ข้าพเจ้าจึงนำเอาทั้ง 2 เทคนิคที่คุณยายสอนมาสร้าง
สีสันสุนทรีย์ศาสตร์อารมณ์ความรู้สึกในผลงาน ความทรงจำของการผูกมัด

4. การสร้างสรรค์ผลงานถักทอ

ภาพที่ 7 ภาพการถักทอสร้างสรรค์ผลงาน

ภาพที่ 8 ภาพผนังแห่งความทุกข์เมื่อเสร็จสมบูรณ์

ข้าพเจ้าได้สร้างภาพร่างของผนังห้องคุณยายออกมาในรูปแบบภาพลายเส้นที่แสดงออกถึงความ
เศร้าโศกเสียใจกับการจากไปของคุณยาย ในงานชิ้นนี้ข้าพเจ้าได้ใช้เทคนิคการย้อมเชือกสีดำทั้งหมดมาถักทอ
เป็นผนังห้องของคุณยาย ซึ่งจะสื่อให้เห็นถึงความโศกเศร้ากับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักยิ่งไป

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

1. การวิเคราะห์หลักทางสุนทรียศาสตร์

อารมณ์เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตมนุษย์ อารมณ์ทุกข์ อารมณ์สุข สามารถปรากฏทางใบหน้ากาย และ อากัปกิริยาเพราะเกี่ยวข้องกับการนึกคิดประเภทเพทนาการ อารมณ์สามารถเสริมให้รุนแรงขึ้นด้วยภาพ เสียงหรือกายสัมผัส ก่อให้เกิดมโนภาพ

อารมณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 อารมณ์ที่เป็นสุข เช่น ยินดี อารมณ์รัก สนุก ดีใจ พึงพอใจ สมหวัง

1.2 อารมณ์ที่เป็นทุกข์ เช่น ไม่ยินดี เศร้า เสียใจ กลัว เหนง ผิดหวัง

“เรื่องของอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งในฐานะของผู้สร้างสรรค์งาน กับเรื่องของผลงาน มีความสัมพันธ์กันกับเรื่องของ สัญญาณ หรือการรับรู้ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ผู้ปฏิบัติงานศิลปะย่อมยากที่จะเป็น ศิลปินได้หากขาดลักษณะและอาการของอารมณ์ความรู้สึกโดยเฉพาะอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนใจที่เป็น ปัจจัยและพลังที่ทำให้เกิดมโนภาพแห่งศิลปะ ยิ่งถ้าศิลปินมีศักยภาพในการถ่ายทอดสำแดงพลังอารมณ์ ความรู้สึกสะท้อนใจนี้ออกมาในงานศิลปะสามารถสื่อทอดไปยังผู้ดู ผู้อ่านหรือผู้ฟัง บังเกิดอารมณ์ร่วมได้ ย่อมถือว่าศิลปินและผลงานได้บรรลุถึงความสำเร็จด้วยอารมณ์ทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Emotion) ธรรมชาติและงานศิลปะคือแหล่งแห่งการสร้างสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นที่มาของสุนทรียศาสตร์-สุนทรียวิทยา อารมณ์ลักษณะนี้มักเกิดขึ้นเมื่อรับรู้สุนทรียะจากสิ่งนั้นๆ อารมณ์ที่เกิดขึ้นมีหลายแบบ แต่อารมณ์ที่นัก สุนทรียศาสตร์ให้ความสนใจมากที่สุด คือ อารมณ์ของความสุข อารมณ์นี้เรียกว่า สุขารมณ์ (Pleasure) อารมณ์ที่เป็นสุขทางกายหรือทางใจ นอกจากนี้ยังหมายถึงความพึงพอใจ ถูกใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ความสบาย อารมณ์นี้เกิดขึ้นในช่วงสั้นๆชั่วครู่ชวยาม เกิดขึ้นจากการรับรู้ของประสาทสัมผัส มีความหมาย คล้ายกับคำว่า Happiness ซึ่งใช้เรียกความสุขทั่วไป แต่ Happiness มีความหมายกว้างกว่าใช้ทั้งความสุข ทางกายและใจเช่นเดียวกัน และมีลักษณะจีรังยั่งยืนกว่าด้วย ทุกขารมณ์ (Pain) เป็นคำตรงกันข้ามกับ สุขารมณ์ (Pleasure) หมายถึงเจ็บปวด ปวดร้าว เสียใจ ความกลัว ทุกขารมณ์เป็นอีกคำหนึ่งที่ทางสุนทรีย วิทยาให้ความสนใจในปัญหาทางอารมณ์เชิงสุนทรียภาพด้วยเช่นกัน ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีได้เขียน คำอธิบายความหมายของ Emotion หรือความรู้สึกสะท้อนใจไว้ในหนังสือศิลปะสงเคราะห์ไว้อย่างน่าสนใจ ว่า ความรู้สึกสะท้อนใจคำนี้มีส่วนสัมพันธ์กับศิลปะ เท่ากับเป็นขั้วหนึ่งในขั้วบวกขั้วลบของไฟฟ้า ซึ่งมีส่วน สัมพันธ์ต่อกันและกันให้เกิดไฟฟ้าได้ ตัวการหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้สึกสะท้อนใจขึ้นนั้นมีอยู่อย่าง ไม่จำกัด ยังมีความสัมพันธ์กับศิลปินด้วย ความจริงศิลปกรรมนั้นอาจสร้างขึ้นจากอำนาจแห่งจินตนาการของ ศิลปินเองอย่างเดียว ไม่ต้องได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งอื่นใด แม้เป็นเช่นนั้นก็ดีประสาทอินทรีย์ของศิลปินก็ต้อง อยู่ในลักษณะมีความรู้สึกสะท้อนใจเหมือนกัน มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถสร้างศิลปะดังกล่าวมาแล้วได้ (กัจจ รุณพงษ์ศรี, 2556)

2. สรุปผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

“ความทรงจำของการถักทอ” ในผลงานชิ้นนี้เป็นผลงานศิลปะที่เกิดจากแรงบันดาลใจที่มาจากคุณยายของข้าพเจ้า ซึ่งท่านได้เสียชีวิตภายในห้องนอนของท่าน ข้าพเจ้าจึงสร้างสรรค์ผลงานออกมาจาก ความรู้สึกภายในจิตใจที่เต็มไปด้วยความรัก ความคิดถึง และความเสียใจที่มีต่อคุณยาย ดังนั้นในการ วิเคราะห์ผลงานข้าพเจ้าจึงใช้หลักสุนทรียศาสตร์ที่ว่าด้วย เรื่องของความงามในเชิงศิลปะหรือสุนทรียภาพ ความงามที่ได้จากแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ งานชุดนี้จะเห็นได้จากความงามทางจิตใจของคุณงาม ความดีที่คุณยายได้เลี้ยงข้าพเจ้ามาตั้งแต่ยังเด็ก คอยอบรมบ่มนิสัยและให้ความรู้ตั้งแต่เด็กจนโต ความงามนี้ เป็นเสมือนคำสอนของคุณยายที่ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงคุณยายอยู่ตลอด ท่านได้สอนทุกอย่างเกี่ยวกับการใช้ ชีวิตทั้งในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆอีกมากมาย ซึ่งข้าพเจ้าได้นำคำสอนเหล่านั้นมาสร้างสรรค์เป็น

ผลงานในชื่อ “ความทรงจำของการถักทอ” ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้ได้มีการนำไปเผยแพร่ตีพิมพ์โดยนำส่งโครงการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ผลงานสร้างสรรค์วิจัยครั้งนี้ได้รับพิจารณาให้ได้ร่วมแสดงผลงานประเภทผลงานสื่อผสม ชื่อผลงาน “Weaving of Memory” ในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 63 ประจำปี 2560 โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์เพิ่มข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากศิลปินผลงานการสร้างสรรค์ของ สันติ หวังชื่น ควรจะเพิ่มเรื่องของการใช้สี และสิ่งของต่างๆที่มีความผูกพันเข้ามาเพื่อให้ผลงานสร้างสรรค์มีการพัฒนามากขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความทรงจำ หมายถึง การรำลึก การระลึกถึง การหวนคิด
2. ผูกมัด หมายถึง เชื่อมติด ติดต่อกันเป็นกลุ่มเข้าด้วยกัน

เอกสารอ้างอิง

- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2556). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิง จันทศิริ. (2544). *การมัดย้อมผ้า*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล. (2536). *ผ้าเอเชีย มรดกร่วมทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัทแอนด์พับลิชชิง.
- นพพร ประชากุล. (2546). *วิจัยวิจารณ์วรรณกรรมฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- เพ็ญศรี ดูก. (2536). *วัฒนธรรมพื้นบ้านศิลปกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2545). *ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

Translated Thai References

- Kamchorn Soonpongsri. (2013). *AESTHETICS*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kanung Chansiri. (2001). *TIE DYE*. (2nded.). Bangkok: O.S. Printing House.
- Nopporn Prachakun. (2003). *A Critical Insight into French Literature*. Bangkok: Kobfai Publishing Project.
- Pensri Duke. (1993). *Folk Culture: Fine Arts*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Songsak Prangwatanakun. (1993). *Asian Textiles Co-Cultural Heritage*. Bangkok: Printing and Publishing.
- Udom Choeikuewong. (2002). *Local Traditional Rituals of Thailand*. Bangkok: Sukkhapabjai.